Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
EVGENI TANCHEV
esitatud 15. aprillil 2021 [1]

Kohtuasi C-508/19

M.F.
versus
J.M.,
menetlusse astujad:
Prokurator Generalny,
Rzecznik Praw Obywatelskich

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus))

Eelotsusetaotlus – ELL artikkel 2, artikli 4 lõige 3, artikli 6 lõige 3 ning artikli 19 lõike 1 teine lõik – ELTL artikkel 267 – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47 – Õigusriik – Tõhus kohtulik kaitse – Kohtute sõltumatuse põhimõte – Kõrgeima kohtu kohtuniku ametisse nimetamine vabariigi presidendi poolt riikliku kohtute nõukoja ettepanekul – Värbamismenetluse algatamine ilma ministri kaasallkirjata – Kohtuniku ametisse nimetamine hoolimata selle nõukoja resolutsiooni vaidlustamisest ja eelotsusetaotluse menetlusest – Taotlus sellise kohtuniku ja Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) vahelise töösuhte puudumise tuvastamiseks – Liidu õiguse esimus

1. Ettepanek on esitatud koos ühe teise täna (15. aprillil 2021) esitatud ettepanekuga seotud kohtuasjas (W.Ż., C-487/19, edaspidi „paralleelne ettepanek kohtuasjas W.Ż.“) ning leian, et minu analüüs neis ettepanekutes on teineteist täiendav ja neid tuleks käsitleda koos. Seega piirdun siinkohal viidetega sellele ettepanekule, kui see on asjakohane.

2. Praeguses eelotsusetaotluses palub Sąd Najwyższy (Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych) (Poola kõrgeim kohus; edaspidi „kõrgeim kohus“ (töövaidluste ja sotsiaalkindlustuse kolleegium; edaspidi „IPUS“)) tõlgendada ELL artiklit 2, artikli 4 lõiget 3, artikli 6 lõiget 3 ning artikli 19 lõike 1 teist lõiku, ELTL artiklit 267 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 47.

3. Eelotsusetaotlus esitati seoses kaebusega, mille pooled on M.F. (kaebaja) and J.M. (vastustaja). Kohtunik M.F. esitas tuvastamiskaebuse koos ajutiste meetmete kohaldamise taotlusega J.M-i vastu, milles palutakse tuvastada, et viimane ei ole kõrgeima kohtu kohtunik, kuna teda ei ole kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumis (edaspidi „distsiplinaarkolleegium“) kõrgeima kohtu kohtuniku ametisse nimetanud.

[1] Algkeel: inglise.

4. Praeguses ettepanekus ei ole liikmesriigi õiguslikku raamistikku vaja uuesti kirjeldada, kuna see ei ole õigusanalüüsi jaoks vältimatult vajalik.

I. Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimus

5. M.F. on P. Sąd rejonowy (rajoonikohus, Poola) kohtunik. Tema suhtes algatati 17. jaanuaril 2019 distsiplinaarmenetlus. Distsiplinaarmenetluses heideti talle ette menetluste venimise lubamist ja kirjalike põhjenduste koostamisega viivitamist. 28. jaanuaril 2019 tegi J.M. – tegutsedes kõrgeima kohtu kohtunikuna kõrgeima kohtu esimehe ülesannetes, kes juhib distsiplinaarkolleegiumi tööd – määruse, milles tunnistas distsiplinaarkohtu pädevaks seda kohtuasja esimeses kohtuastmes sisuliselt lahendama.

6. M.F. väidab aga, et tema suhtes ei saa menetlust algatada, kuna J.M. ei ole kõrgeima kohtu kohtunik, sest teda ei ole kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumis kõrgeima kohtu kohtuniku ametisse nimetanud. Tema ametisse nimetamine 20. septembril 2018 on kehtetu, kuna ta nimetati ametisse: i) pärast seda, kui Krajowa Rada Sądownictwa (Poola riiklik kohtute nõukoda; edaspidi „KRS“) oli läbi viinud konkursimenetluse Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej (Poola Vabariigi president; edaspidi „vabariigi president“) 29. juuni 2018. aasta teadaande alusel, mille vabariigi president oli allkirjastanud ilma Prezes Rady Ministrówi (peaminister) kaasallkirjata; ii) pärast 17. septembril 2018 Naczelny Sąd Administracyjnyle (Poola kõrgeim halduskohus; edaspidi „kõrgeim halduskohus“) ühe konkursimenetluses osaleja poolt esitatud edasikaebust KRSi otsuse peale, mis sisaldas ettepanekut nimetada J.M. kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi kohtuniku ametisse, ja enne, kui see kohus oli edasikaebuse lahendanud.

7. 6. mai 2019. aasta määrusega määras kõrgeima kohtu esimene esimees asja läbi vaatama ja ajutiste meetmete kohaldamise taotluse üle otsust tegema IPUSi. M.F. esitas kõrgeimale kohtule tuvastamiskaebuse, millega palus tuvastada, et J.M. ei ole kõrgeima kohtuga teenistussuhtes. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on kohtuniku ja kohtu vaheline teenistussuhe võrreldav töösuhtega ning see on lahutamatult seotud kohtuniku mandaadi olemasoluga. Ilma mandaadita ei ole teenistussuhet olemas. Selleks et teha kindlaks, et asjaomane isik ei ole kohtunik, tuleb seetõttu enne tuvastada kohtuniku mandaadi puudumine.

8. Seetõttu otsustas Sąd Najwyższy (Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych) (kõrgeim kohus (töövaidluste ja sotsiaalkindlustuse kolleegium)) menetluse peatada ning esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku, artiklit 2, artikli 4 lõiget 3 ja artikli 6 lõiget 3 koostoimes [harta] artikliga 47 ja ELTL artikli 267 kolmanda lõiguga tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kõrgeima astme kohus võib teenistussuhte puudumise tuvastamise menetluses otsustada, et kohtunik ei ole see isik, kellele on üle antud akt selles kohtus kohtuniku ametisse nimetamise kohta, mis on välja antud sätete alusel, mis rikuvad tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet, või viisil, mis on selle põhimõttega vastuolus, kui kohtul on tahtlikult takistatud neid küsimusi enne akti üleandmist analüüsida?

2. Kas ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku, artiklit 2, artikli 4 lõiget 3 ja harta artiklit 47 koostoimes ELTL artikliga 267 tuleb tõlgendada nii, et tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet rikub see, kui kohtuniku ametisse nimetamise akt antakse üle pärast seda, kui liikmesriik on esitanud eelotsusetaotluse liidu õiguse tõlgendamise küsimuses, mille vastusest sõltub hinnang nende liikmesriigi õigusnormide kooskõla kohta liidu õigusega, mille kohaldamine võimaldas selle akti üle anda?

3. Kas ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku, artiklit 2, artikli 4 lõiget 3, artikli 6 lõiget 3 ja harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet rikub see, kui ei ole tagatud õigus pöörduda kohtusse olukorras, kus liikmesriigi kohtus kohtuniku ametisse nimetamise akt antakse üle sellise ametisse nimetamise menetluse tulemusel, mis viidi läbi selle liikmesriigi kohtunike ametisse nimetamise õigusnorme jämedalt rikkudes?

4. Kas ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku, artiklit 2, artikli 4 lõiget 3 ja harta artiklit 47 koostoimes ELTL artikli 267 kolmanda lõiguga tuleb tõlgendada nii, et tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet rikub see, kui liikmesriigi seadusandja loob liikmesriigi kõrgeima astme kohtu juurde organisatsioonilise üksuse, mis ei ole kohus liidu õiguse tähenduses?

5. Kas ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku, artiklit 2, artikli 4 lõiget 3 ja harta artiklit 47 koostoimes ELTL artikli 267 kolmanda lõiguga tuleb tõlgendada nii, et küsimust, kas isikul, kellele on üle antud liikmesriigi kõrgeima kohtu kohtunikuks nimetamise akt, on kohtuniku teenistussuhe ja staatus, ei lahenda liikmesriigi õiguse alusel mitte selle kohtu organisatsiooniline üksus, kuhu see isik on nimetatud ja mis eranditult koosneb isikutest, kelle ametisse nimetamise aktid sisaldavad teises, kolmandas ja neljandas küsimuses viidatud vigu, ning mis nendel põhjustel ei ole kohus liidu õiguse tähenduses, vaid selle kohtu mõni teine organisatsiooniline üksus, mis vastab liidu õiguses kohtule seatud tingimustele?“

II. Analüüs

A. Euroopa Kohtu pädevus

9. Sisuliselt väidab riigiprokurör, et Euroopa Kohtul puudub pädevus, kuna eelotsusetaotlus puudutab puhtalt riigisisest kohtuasja ega kuulu liidu õiguse kohaldamisalasse, arvestades et ei harta artikkel 47 ega ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik ole vaidluse esemega üldse seotud. Kui distsiplinaarkolleegiumi esimees määrab distsiplinaarkohtu pädevusega organi, siis see esimees i) ei tee otsust individuaalse kohtuasja sisu üle võistleva menetluse kontekstis ja seega ei kujuta ta endast kohut liidu õiguse tähenduses ning ii) ei ole pädev tegema mingit muud liidu õigust puudutavat otsust.

10. Kuid sellega seoses piisab märkimisest, et liikmesriigid peavad täitma liidu õigusest ja eeskätt ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevaid kohustusi, näiteks riigisiseste õigusnormide puhul, mis käsitlevad kohtunike ametisse nimetamise otsuste tegemise sisulisi tingimusi ja menetlusnorme ning vajaduse korral norme, mida ametisse nimetamise menetlustes kohaldatakse kohtulikule kontrollile. [2]

[2] Vt selle kohta 19. novembri 2019. aasta kohtuotsus A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus) (C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982, punktid 134–139 ja 145) (edaspidi „kohtuotsus A. K. jt“).

11. Tõepoolest on Euroopa Kohtul praeguses kohtuasjas pädevus olemas ning ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik on kohaldatav kohtuasjale, milles on tõstatatud sellised küsimused nagu sellise isiku staatus, kes on väidetavalt nimetatud liikmesriigi kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumisse, hoolimata liikmesriigi õigusnormide jämedast rikkumisest, kuna sellisel isikul võidakse paluda tegeleda kohtuasjadega, mis hõlmavad liidu õiguse kohaldamist või tõlgendamist, ning seega peab ta vastama tõhusa kohtuliku kaitse nõudele. Sellest tuleneb, et tõhusa kohtuliku kaitse nõudele peab vastama ka sellise kohtu määramine, mis on pädev otsustama asutusesisese vaidluse üle kohtuniku staatuse kohta.

B. Eelotsuse küsimuste vastuvõetavus

12. Poola valitsus, riigiprokurör ja J.M. esitasid mitmesuguseid argumente, väites sisuliselt, et kõik eelotsuse küsimused on vastuvõetamatud, kuna vastus neile küsimustele ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtule põhikohtuasjas otsuse tegemiseks vajalik – küsimused on hüpoteetilised, kohtuasi on fiktiivne ja eelotsuse küsimuste ainus eesmärk on kasutada Euroopa Kohut ja liidu õigust ära, et luua pretsedent, mis võimaldaks tagandada liikmesriigi kohtuniku. Selline pretsedent kujutaks endast õigusriigi põhimõtte rikkumist ja leiaks aset olukorras, mida seadus ette ei näe.

13. Kui jätta kõrvale asjaolu, et paljud nende menetlusosaliste argumendid põhinevad liikmesriigi, mitte liidu õigusel, leian (nagu leiavad ka komisjon, M.F. ja Rzecznik Praw Obywatelskich (Poola ombudsman)), et eelotsuse küsimused on vastuvõetavad.

14. Mis puudutab kolme esimest küsimust, siis nendega palutakse sisuliselt kindlaks teha, kas ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku tuleks tõlgendada nii, nagu ei saaks J.M. kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi kohtuniku ametisse nimetamise otsus olla kehtiv. Tõepoolest ei ole vajalik, et eelotsusetaotluses viidatud kohut palutakse teha otsust *kõnealuses kohtuasjas* liidu õiguse alusel, arvestades, et selle sätte kohaldamisala laieneb kõigile kohtutele, kes võivad teha otsust liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamise kohta, nagu on olukord distsiplinaarkolleegiumi puhul (nagu tuleneb uue kõrgeima kohtu seaduse artiklist 27; vt kohtuotsus A. K. jt, punktid 79–81 ja 100). Isegi kui distsiplinaarkolleegiumi esimees (J.M.) ei ole kohtuorgan *per se*, on tema määrata territoriaalselt pädev distsiplinaarkohus, mis on otsustava tähtsusega selle tagamisel, et see kohus vaatab distsiplinaarasja läbi erapooletult. Pealegi võidakse paluda sellel kohtul otsustada liidu õiguse kohaldamist või tõlgendamist käsitlevate küsimuste üle. Lisaks sellele võib ka J.M. distsiplinaarkolleegiumi liikme ja kohtunikuna selliste küsimuste üle otsustada.

15. Mis puudutab kahte viimast eelotsuse küsimust, siis nendega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus suuniseid liidu õiguse kohta, et ta võiks lahendada kõigepealt (*in limine litis*) tema ees seisva menetlusliku probleemi, mis puudutab tema enda pädevust teha otsust põhikohtuasjas distsiplinaarkolleegiumi asemel, juhul kui viimane ei vasta liidu õigusest tulenevatele nõuetele (vt selle kohta kohtuotsus A. K. jt, punktid 99 ja 100).

C. Sisulised küsimused

1. Menetlusosaliste argumentide lühikokkuvõte

16. M.F. ja ombudsman (ning mingil määral ka komisjon) väidavad sisuliselt seda, et küsimustele tuleks vastata jaatavalt: liikmesriigi kõrgeima astme kohus võib arutada nii tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet rikkudes kõrgeima kohtu kohtuniku ametisse nimetatud isiku ametisse nimetamist kui ka tema sõltumatuse ja erapooletuse tagatisi.

17. J.M. ei esitanud Euroopa Kohtule kohtuasja sisu kohta ühtegi tähelepanekut ega osalenud istungil.

18. Seoses teise eelotsuse küsimusega väidab Poola valitsus sisuliselt seda, et liidu õigust ei tohi tõlgendada nii, nagu see takistaks vabariigi presidendil J.M-i ametisse nimetamast seetõttu, et on käimas eelotsusemenetlus, kuna Euroopa Kohus ei tee otsust selle kohta, kas liikmesriigi õigus on kooskõlas liidu õigusega, ning liidu õigus ei reguleeri kohtukorraldust ega kohtunike ametisse nimetamise korda. Kolmanda eelotsuse küsimuse kohta väidab ta, et mitte kumbki väidetav nõuetele mittevastavus ei osutunud praeguses kohtuasjas tõeks ja isegi kui oleks osutunud, ei oleks need endaga kaasa toonud tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte rikkumist. Esimese eelotsuse küsimusega seoses väidab Poola valitsus, et teise ja kolmanda küsimuse vastuseid arvestades on see küsimus tarbetu. Neljanda küsimusega seoses väidab ta sisuliselt seda, et distsiplinaarkolleegiumi sõltumatuses pole mingit kahtlust. Viienda eelotsuse küsimusega seoses väidab Poola valitsus, et põhikohtuasja kaebuse vastuvõetamatuse üle on pädev otsustama üksnes distsiplinaarkolleegium.

19. Riigiprokurör leiab lisaks Poola valitsuse väidetega analoogsetele väidetele sisuliselt seda, et nõuetele mittevastavuse puudumine ametisse nimetamise menetluses või selle menetluse vastavus liidu õigusele ei ole kohtuniku ametisse nimetamise puhul olemuslikud näitajad, vaid võivad mõjutada vaid seda, kas selle kohtuniku jurisdiktsiooni kuuluvale isikule on tagatud juurdepääs kohtule või mitte. Igal juhul tuleb kõigile viiele eelotsuse küsimusele vastata eitavalt ka õiguskindluse ja kohtunike ametist tagandamise keelu põhimõtet arvestades.

2. Õiguslik hinnang

a) Esimene kuni kolmas küsimus

20. Esimese kolme küsimusega – mida tuleb käsitleda koos – soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada sisuliselt seda, kas ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus sätestatud mõistet „õigus seaduse alusel moodustatud kohtule“ tuleb koostoimes harta artikliga 47 tõlgendada nii, nagu see välistaks J.M-i nimetamise kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi kohtuniku ametikohale olukorras, kus i) selle ametisse nimetamise menetluse kontekstis vastu võetud õigusaktide kohtulik kontroll on piiratud/olematu; ii) ametisse nimetamise otsus toimetati kätte enne seda, kui Euroopa Kohus sai vastata eelotsusetaotlusele (kohtuasi A. K. jt), mis käsitles sellise kohtuorgani nagu distsiplinaarkolleegium (teisisõnu kohtuorgan, milles pidi hakkama õigust mõistma kõnealuses ametisse nimetamise otsuses nimetatud isik) sõltumatuse nõuete tõlgendamist; iii) ametisse nimetamise otsus toimetati kätte enne, kui kõrgeim halduskohus sai teha otsust kaebuse üle, mis esitati KRSi resolutsiooni nr 317/2018 vastu, mis sisaldas KRSi vabariigi presidendile tehtud ettepanekut nimetada J.M. ametisse, ning iv) kõrgeima kohtu

seaduse artikli 31 lõike 1 alusel avaldatud vabariigi presidendi teadaanne, millega algatati konkursimenetlus eesmärgiga täita kõrgeima kohtu, sealhulgas distsiplinaarkolleegiumi vabad ametikohad, ei kandnud peaministri kaasallkirja.

21. Esiteks, nagu selgitan paralleelses ettepanekus kohtuasjas W.Ż. (punktid 46 ja 47), ei ole harta artikkel 47 eraldiseisva sättena sellistel asjaoludel nagu viidatud kohtuasjas kohaldatav. Samad põhjendused kehtivad ka käesolevas asjas. Siiski märgin, et Euroopa Kohus on kohtuotsuses A.B. jt (C-824/18, EU:C:2021:153, punkt 146) nüüd selgelt tunnistanud, et ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik „paneb liikmesriikidele kohustuse saavutada tulemus, mis on selge ja täpne ning millega ei kaasne ühtegi tingimust sõltumatuse kohta, mis peab iseloomustama kohut, kellel palutakse liidu õigust tõlgendada ja kohaldada“.

22. Leian (nagu leiab ka ombudsman), et põhikohtuasja kaebust ja eelotsusetaotluses viidatud liidu õiguse sätteid ühendavad tegurid on seotud asjaoluga, et liikmesriigi kohtunik (M.F.), kes võib teha otsust liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamise kohta, palub, et tema suhtes võetud distsiplinaarmeetmete kontekstis tunnustataks tema õigust tõhusale kohtulikule kaitsele, mis on tagatud ELL artikli 19 lõikega 1 koosmõjus harta artikliga 47. Selline kaitse viitab sellele, et liikmesriikidel on kohustus pakkuda „vajalikke tagatisi, et vältida mis tahes ohtu, et seda korda kasutatakse kohtulahendite sisu poliitilise kontrolli süsteemina“,[3] mis tähendab, et M.F-il on õigus õigusemõistmisele sõltumatus ja erapooletus kohtus, mis on moodustatud seaduse alusel. See tähendab ka, et tema distsiplinaarmenetluse üle otsustama palutud kohut ei saa määrata selline kohtunik, kelle enda ametisse nimetamisega rikuti täpselt sedasama liidu õiguse sätet, olgugi et ta ise teeb liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamisega seotud kohtuotsuseid.

23. Nagu selgitan üksikasjalikult paralleelses ettepanekus kohtuasjas W.Ż. (punktid 68 jj), on praeguses kontekstis asjakohased kaks peamist kohtuotsust: Euroopa Kohtu 26. märtsi 2020. aasta otsus Simpson ja HG *vs*. nõukogu ja komisjon (uuesti läbivaatamine) (C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232) (edaspidi „kohtuotsus Simpson ja HG“) ning Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkoja otsus Ástráðsson *vs*. Island (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418).

24. Eeskätt tuleb selleks, et selgitada välja, kas mõne nõuetele mittevastavusega rikutakse nõuet, et kohus peab olema moodustatud seaduse alusel ELL artikli 19 tähenduses, nagu on kirjeldatud kohtuotsuse Simpson ja HG punktis 75, hinnata, kas see nõuetele mittevastavus „on *niisugust laadi ja niisuguse raskusastmega*, mis tekitab tegeliku riski, et muud võimuharud, iseäranis täitevvõim, võivad rakendada kaalutlusõigust selle piire põhjendamatult ületades, ohustades niimoodi ametisse nimetamise menetluse tulemuse terviklikkust ja tekitades õigussubjektides [olgugi vaid pealtnäha] põhjendatud kahtluse asjasse puutuvate kohtunike sõltumatuse ja erapooletuse suhtes, mis juhtub, kui kõne all on normid, mis moodustavad lahutamatu osa kohtusüsteemi ülesehitusest ja toimimisest“ (kohtujuristi kursiiv).

25. Nagu ettepanekus kohtuasjas W.Ż. täpsemalt selgitan, nõutakse nimetatud kohtupraktikas, et eelotsusetaotluse esitanud kohus peab sellega seoses otsustama, kas kõnealune rikkumine oli jäme, teisisõnu peab hindama nii rikkumise ilmselgust ja tahtlikkust kui ka rikkumise raskusastet.

26. Tõepoolest ilmneb eelotsusetaotlusest, et J.M-i ametisse nimetamise menetluses võidi korduvalt jämedalt rikkuda kohtunike ametisse nimetamise seadust: i) menetlus algatati ilma vajaliku ministri kaasallkirjata, nagu nõuab põhiseadus, mis muudab menetluse väidatavalt algusest peale tühiseks; ii) sellesse kaasati uus KRS, kelle liikmed nimetati ametisse uue

[3] 5. novembri 2019. aasta kohtuotsus C-192/18, komisjon *vs*. Poola (EU:C:2019:924, punkt 114).

seadusandliku menetluse kohaselt, mis on vastuolus põhiseadusega ega taga sõltumatust; iii) ametisse nimetamise otsuse eelnev kohtulik kontroll oli mitmel viisil tahtlikult takistatud, kuna a) KRS jättis tema resolutsiooni vastu esitatud kaebuse tahtlikult kõrgemale halduskohtule edastamata, samas kui ta edastas selle vabariigi presidendile enne kohtule kaebuse esitamise tähtaja saabumist; b) vabariigi president nimetas selles resolutsioonis väljapakutud kohtunikud ametisse enne, kui oli lõppenud selle resolutsiooni kohtulik kontroll ja ilma ära ootamata Euroopa Kohtu vastuseid eelotsuse küsimustele kohtuasjas C-824/18, mis käsitlesid sellise kontrolli üksikasjade vastavust liidu õigusele. Seetõttu rikkus vabariigi president tõenäoliselt jämedalt liikmesriigi õiguse alusnorme.

1) Punkt i

27. Komisjon väidab sisuliselt seda, et õigus seaduse alusel moodustatud kohtule, mis tuleneb ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust ja harta artiklist 47, ei eelda, et kohtunike ametisse nimetamise otsuste ja muude kõrgeima kohtu kohtunike ametisse nimetamise menetlustes tehtud otsuste suhtes peavad alati olemas olema õiguskaitsevahendid.

28. Vastupidi komisjoni väitele ja nagu ma selgitan täpsemalt paralleelses ettepanekus kohtuasjas W.Ż. (punktid 50–63), on see argumentatsioon ekslik ega ole kohaldatav sellises kontekstis, nagu praegu valitseb Poolas.

29. Praeguseks tuleneb kohtuotsusest A.B. jt (ja nagu ma leidsin ka oma ettepanekus selles kohtuasjas), et just eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on siin ja kohtuotsuses A.B. jt toodud juhiste ja kõigi muude talle teatavaks saada võivate asjasse puutuvate asjaolude põhjal, võttes asjaomaste meetmete põhjendamisel seejuures vajaduse korral arvesse konkreetseid põhjendusi või eesmärke, millele tema menetluses on viidatud, lõplikult hinnata seda, kas sellised riigisisesed õigusnormid nagu need, mis sisalduvad KRSi seaduse artikli 44 lõigetes 1a–4, võivad õigussubjektidel tekitada põhjendatud kahtlusi selle suhtes, kas KRSi resolutsioonide alusel ametisse nimetatud kohtunikud on väljaspool väliste tegurite, eelkõige Poola seadusandliku ja täitevvõimu otsese või kaudse mõju haardeulatust ja kas nad on nende menetletavas asjas vastanduvaid huvisid arvestades neutraalsed, ning viia selleni, et kõnealused kohtunikud ei tundu enam sõltumatud või erapooletud, mis võib nõrgendada usaldust, mida kohtud peavad õigussubjektidele demokraatlikus ühiskonnas ja õigusriigis sisendama.

30. Eeltoodud klausli kontekstis rikub kõnealuste riigisiseste õigusnormide tõttu toimunud tagasiminek seoses niisuguse õiguskaitsevahendi tõhususega, mida on võimalik kasutada KRSi resolutsioonide vastu, milles tehakse ettepanek nimetada ametisse kõrgeima kohtu kohtunikud, minu arvates ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku. Selleks et kohtulik kontroll oleks tõhus, peab see hõlmama vähemalt selle kontrollimist, kas ei esine pädevuse ületamist või võimu kuritarvitamist, õigusnormi rikkumist või ilmset hindamisviga (kohtuotsus A. K. jt, punkt 145). Nagu ombudsman välja tõi, on tõhus kohtulik kontroll iseäranis vajalik sellises olukorras nagu praegune, kus tundub, et riik oma tegevusega sekkub kohtunike ametisse nimetamise protsessi viisil, mis võib ohustada nende kohtunike tulevast sõltumatust.

31. Tõepoolest, nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus välja tõi, on sellega seoses asjakohane esiteks asjaolu, et kohtunik nimetati ametisse sätete alusel, mis rikuvad tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet, ja/või viisil, mis on selle põhimõttega vastuolus. Teiseks tundub, et seadusandlik ja/või täitevvõim on tahtlikult ja ettekavatsetult loonud praeguses kohtuasjas kirjeldatud

olukorra, välistades (või püüdes välistada) võimaluse kohtulikult kontrollida riigisiseste õigusnormide või menetluste kooskõla liidu õigusega staadiumis, mis eelneb kohtuniku ametisse nimetamise otsuste üleandmisele.

2) Punkt ii

32. Oma teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik ja harta artikkel 47 koosmõjus ELTL artikliga 267 nõuavad, et vabariigi president hoiduks kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi kohtuniku ametisse nimetamise otsust üle andmast olukorras, kus 30. augustil 2018 oli Euroopa Kohtule saadetud eelotsusetaotlus seoses sõltumatuse nõuete tõlgendamisega distsiplinaarkolleegiumi loomise kontekstis ja see kohtuasi on veel pooleli (kohtuasi A. K. jt).

33. Komisjon väidab, et sellele küsimusele tuleks vastata eitavalt.

34. Vastupidi komisjonile leian, et see vastus laiendab esimesele küsimusele antud vastust ning nagu tuleneb minu ettepanekust ja kohtuotsusest kohtuasjas A.B. jt, on liikmesriigi täitevvõimu organ kohustatud hoiduma kohtuniku ametisse nimetamise otsust üle andmast seni, kuni riigisisene kohus, lähtudes kohtuotsusest, mille on langetanud Euroopa Kohus eelotsusetaotlust lahendades, on teinud otsuse riigisisese õiguse vastavusest liidu õigusele seoses liikmesriigi kõrgeima astme kohtus uue organisatsioonilise üksuse liikmete nimetamise menetlusega. Selle kohustuse täitmata jätmine rikuks tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet, kuna see tekitab vähemalt tõsise riski, et luuakse kas või ajutised kohtuvõimu organid, mis ei vasta liidu standarditele. Nõustun ombudsmaniga, et see rikuks ka ELL artikli 4 lõiget 3 ja ELTL artiklit 267, kuna vabariigi president piiraks eelotsusemenetluse kasulikku mõju ning hoiduks kõrvale Euroopa Kohtu otsuste siduvusest.

35. Liikmesriikide kohtutel peaks olema abinõu selle näol, et nad saaksid pidada tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte piisavaks rikkumiseks liikmesriigi ametivõimude iga toimingut, mis järgneb liikmesriigi kohtu poolt eelotsusetaotluse esitamisele, kui selle toimingu eesmärk või mõju on tühistada või piirata Euroopa Kohtu eelotsusemenetluste tõhususe põhimõtet tagasiulatuvalt (*ex tunc*).

36. Praeguse kohtuasja kontekstis on oluline, nagu tõi välja ka eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi kohtuniku ametisse nimetamise otsuse kättetoimetamine võib kujutada endast tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte tahtlikku rikkumist. Pealegi tundub, et sellega kaasnes varasemast riigisisesest kohtupraktikast tulenev veendumus, et kõrgeima kohtu kohtuniku ametisse nimetamine on pöördumatu. Nagu aga esimese küsimuse vastusest tuleneb, on see veendumus vale.

37. Samuti nõustun eelotsusetaotluse esitanud kohtuga, et niisugustel asjaoludel kõrgeima kohtu kohtuniku ametisse nimetatud isik võib jääda sõltuvaks ametisse nimetamisel osalenud ametivõimude hinnangust tema õigustmõistvale tegevusele kohtuniku mandaadi täitmise ajal. Eelotsusetaotluse esitanud kohus väidab, et tema hinnangul on selline sõltuvus olemas, eriti täitevvõimust, teisisõnu vabariigi presidendist.

3) Punkt iii

38. Oma kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus kindlaks teha, kas „õigus seaduse alusel moodustatud kohtule“, mis tuleneb ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust ja harta artiklist 47, nõuab, et liikmesriigi kohus teeks otsuse (menetluse kontekstis, millega püütakse välja selgitada, et kohtuniku ametikohale nimetatud inimesega on olemas või puudub töösuhe), et ametisse nimetamise otsus on kehtetu seetõttu, et ametisse nimetamise menetlust reguleerivaid liikmesriigi õigusnorme on jämedalt rikutud.

39. Leian, et see küsimus on tihedalt seotud kohtuasjas W.Ż. (C-487/19) esitatud küsimusega (vt minu paralleelne ettepanek, punktid 50–63 ja punkt 106). Nagu selles ettepanekus leidsin – ja jällegi, vastupidi sellele, mida komisjon siinkohal väidab –, tuleb õigust seaduse alusel moodustatud kohtule, mida kinnitab ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik koosmõjus harta artikliga 47, tõlgendada nii, et selline kohus nagu J.M-ist koosnev kohtukoosseis ei vasta seaduse alusel moodustatud kohtule esitatavatele nõuetele olukorras, kus kõnealuse kohtuniku sellele ametikohale nimetamine rikub jämedalt liikmesriigi õigusnorme, mis reguleerivad kohtunike ametisse nimetamist, mille kindlakstegemise kohustus lasub eelotsusetaotluse esitanud kohtul. Sellega seoses peab eelotsusetaotluse esitanud kohus hindama nii selle rikkumise ilmselgust ja tahtlikkust kui ka rikkumise raskusastet ning peab sealjuures arvesse võtma asjaolu, et ametisse nimetamine toimus olenemata sellest, et pädevale liikmesriigi kohtule oli esitatud kaebus KRSi resolutsiooni peale, mis sisaldas ettepanekut nimetada see isik kohtuniku ametikohale ja mille menetlemine oli asjaomasel hetkel pooleli.

4) Punkt iv

40. Mis puudutab asjaolu, et vabariigi presidendi teadaanne, millega algatati konkursimenetlus eesmärgiga täita kõrgeima kohtu, sealhulgas distsiplinaarkolleegiumi vabad ametikohad, ei kandnud peaministri kaasallkirja, on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne hinnata, kas põhiseaduse artikli 144 lõike 3 punkti 17 kohaselt on selline kaasallkiri vajalik ja kas asjaolu, et kõrgeima kohtu seaduse artikli 33 lõike 1 alusel avaldatud presidendi teadaandel seda ei olnud, kujutab endast ilmselgelt tahtlikku ja jämedat kõrgeima kohtu kohtunike ametisse nimetamist käsitlevate liikmesriigi normide rikkumist.

b) Eelotsuse küsimused 4 ja 5

41. Oma neljanda ja viienda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELL artiklit 2, artikli 19 lõike 1 teist lõiku, ELTL artiklit 267 ja harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et selline liikmesriigi kõrgeima kohtu kolleegium nagu praeguses kohtuasjas distsiplinaarkolleegium, kes peab lahendama liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluvaid asju, täidab – kolleegiumi loomise ja selle liikmete ametisse nimetamise tingimusi arvestades – liidu õiguse nimetatud sätetega nõutavaid i) sõltumatuse ja erapooletuse nõudeid ning ii) õigust seaduse alusel moodustatud kohtule. Kui see nii ei ole, siis palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas liidu õiguse esimuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et see kohustab teda jätma kohaldamata riigisisesed sätted, mis annavad selliste asjade lahendamise pädevuse üksnes distsiplinaarkolleegiumile.

1) Distsiplinaarkolleegiumi pädevus

42. Kohtuotsuse A. K. jt punktis 171 tegi kohtu suurkoda küsimustes, mis olid praeguses kohtuasjas esitatutega sisuliselt identsed, järgmised otsused: „Harta artiklit 47 ja [nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (ELT 2000, L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79)] artikli 9 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus olukord, kus liidu õiguse kohaldamist puudutavad vaidlused võivad kuuluda sellise organi ainupädevusse, kes ei ole sõltumatu ja erapooletu kohus nendest sätetest esimese tähenduses. Nii on see juhul, kui objektiivsed tingimused, milles asjaomane organ loodi, tema tunnused ja liikmete ametisse nimetamise viis on sellised, et võivad tekitada õigussubjektidel põhjendatud kahtlusi selle suhtes, kas see organ on väljaspool väliste tegurite, eelkõige seadusandliku ja täitevvõimu otsese või kaudse mõju haardeulatust, ja kas ta on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalne, ning need tingimused võivad järelikult viia selleni, et nimetatud organ ei tundu enam sõltumatu või erapooletu, mis võib nõrgendada usaldust, mida demokraatliku ühiskonna kohtud peavad õigussubjektidele sisendama. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kogu tema käsutuses olevat asjakohast teavet arvestades kindlaks teha, kas sellega on tegemist niisuguse organi puhul nagu Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) distsiplinaarkolleegium. […] Niisugusel juhul tuleb liidu õiguse esimuse põhimõtet tõlgendada nii, et see kohustab eelotsusetaotluse esitanud kohut jätma sätte, mis annab põhikohtuasjade lahendamise pädevuse üksnes sellele organile, kohaldamata, selleks et need asjad saaks lahendada eespool mainitud sõltumatuse ja erapooletuse nõuetele vastav kohus, kes oleks asjaomases valdkonnas pädev, kui kõnealune säte seda ei välistaks.“

43. Ehkki vastupidi olukorrale kohtuasjas A. K. jt ei ole neljandale ja viiendale eelotsuse küsimusele vastamisel asjakohane käesoleval juhul mitte harta artikkel 47, vaid ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik, leiab Euroopa Kohus, et „[l]iidu õigusest õigussubjektidele tulenevate õiguste tõhusa kohtuliku kaitse põhimõte, millele on viidatud ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus, on liidu õiguse üldpõhimõte, mida nüüd on kinnitatud harta artiklis 47, mis tähendab, et esimesena nimetatud sättega on kõigile liikmesriikidele pandud kohustus kehtestada liidu õigusega hõlmatud valdkondades tõhusa kohtuliku kaitse tagamiseks vajalikud õiguskaitsevahendid eelkõige harta kõnealuse artikli tähenduses“ (kohtuotsus A. K. jt, punkt 168).

44. Võib välja tuua, et 5. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses leidis kõrgeim kohus (koosseisus, kuhu kuulus IPUS, kes tegi otsuse ühes neist kohtuasjadest, mille põhjal tehti kohtuotsus A. K. jt), võttes aluseks kohtuotsuse A. K. jt, et KRS ei olnud oma selles koosseisus sõltumatu organ ja et distsiplinaarkolleegium ei olnud kohus harta artikli 47, EIÕK artikli 6 ja Poola põhiseaduse artikli 45 lõike 1 mõistes. Mis puudutab KRSi, siis nimetati viidatud kohtuotsuses muu hulgas KRSi liikmete valimisprotsessi vigu, selle allumist poliitilistele võimudele ja selle tegevust, mis on kohtuvõimu sõltumatusega vastuolus.

45. Pealegi nähtus seoses distsiplinaarkolleegiumiga sellest kohtuotsusest, et kõik distsiplinaarkolleegiumisse nimetatud kohtunikud on tugevalt seotud seadusandlike või täitevvõimu organitega, kohtunikuametisse nimetamiseks kandideerimise tingimusi muudeti menetluse käigus, kõrgeim kohus ametisse nimetamise protsessis ei osalenud, distsiplinaarkolleegiumi tegevus oli suunatud eelotsusetaotluste tagasivõtmisele ning asjaolu, et distsiplinaarkolleegiumi lahendatud distsiplinaarasjad näitasid, et kohtunikku võib kohtuotsuste tegemise tulemusena süüdistada distsiplinaarsüütegudes, samas kui varem see nii ei olnud.

46. Oma 15. jaanuari 2020. aasta otsustes leidis kõrgeim kohus (kes tegi samas koosseisus otsuse teistes kohtuasjades, mis olid aluseks kohtuotsusele A. K. jt) samalaadsetel põhjustel, et distsiplinaarkolleegium ei ole sõltumatu ja erapooletu kohus selle moodustamist, pädevust ja koosseisu käsitlevate tingimuste tõttu ning seetõttu, et selle liikmete valikusse oli kaasatud KRS.

47. 23. jaanuari 2020. aasta tõlgendavas resolutsioonis väljendas kõrgeim kohus (koosseisus, kuhu kuulusid tsiviilkolleegium, kriminaalkolleegium ning töövaidluste ja sotsiaalkindlustuse kolleegium) nõustumist kõrgeima kohtu 5. detsembri 2019. aasta otsusega, mille kohaselt ei ole KRS ja distsiplinaarkolleegium sõltumatud organid (resolutsioon, punktid 31–45). Eeskätt oli resolutsioonis märgitud, et KRS allub poliitilistele võimudele, mistõttu kohtunike konkurss on vigane, tekitades seega suuri kahtlusi kohtunikuametisse nimetamise põhjustes.[4] Samamoodi ei ole distsiplinaarkolleegiumi kohtunikest koosnevate koosseisude otsused tehtud nõuetekohaselt moodustatud kohtu poolt, arvestades selle korraldust, süsteemi, ametisse nimetamise korda ja sõltumatust Sąd Najwyższyst (Poola kõrgeim kohus) (resolutsioon, punkt 45). Seega olid kohtukoosseisud värskelt moodustatud KRSi valitud kohtunike osalusel otsuseid langetades selle resolutsiooni kohaselt moodustatud ebaseaduslikult.

48. Seega tuleneb kohtuotsuse A. K. jt punktidest 114–166, et neljanda küsimuse esimesele osale ja viiendale küsimusele tuleb vastata, et ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku koosmõjus harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et organ ei kujuta endast selle sätte mõistes sõltumatut ja erapooletut kohut, juhul kui objektiivsed tingimused, milles asjaomane organ loodi, tema tunnused ja liikmete ametisse nimetamise viis on sellised, et võivad tekitada õigussubjektidel põhjendatud kahtlusi selle suhtes, kas see organ on väljaspool väliste tegurite, eelkõige seadusandliku ja täitevvõimu otsese või kaudse mõju haardeulatust, ja kas ta on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalne, ning kas need tingimused võivad järelikult viia selleni, et nimetatud organ ei tundu enam sõltumatu või erapooletu, mis võib nõrgendada usaldust, mida demokraatliku ühiskonna kohtud peavad õigussubjektidele sisendama. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kogu tema käsutuses olevat asjakohast teavet arvestades kindlaks teha, kas sellega on tegemist niisuguse organi puhul nagu kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegium. Niisugusel juhul tuleb liidu õiguse esimuse põhimõtet tõlgendada nii, et see kohustab eelotsusetaotluse esitanud kohut jätma sätte, mis annab põhikohtuasjade lahendamise pädevuse üksnes sellele organile, kohaldamata, selleks et need asjad saaks lahendada eespool mainitud sõltumatuse ja erapooletuse nõuetele vastav kohus, kes oleks asjaomases valdkonnas pädev, kui kõnealune säte seda ei välistaks.

2) Selle kohta, kas distsiplinaarkolleegium on „seaduse alusel moodustatud kohus“

49. Nagu toon välja oma paralleelses ettepanekus kohtuasjas W.Ż., on õigus seaduse alusel moodustatud kohtule otseselt seotud kohtunike sõltumatusega ning ühtlasi on see üks neist nõuetest, mis peab olema täidetud selleks, et ELTL artikli 267 tähenduses oleks tegemist „kohtuga“ liidu õiguse mõistes.[5] Hiljutisest kohtupraktikast tuleneb selgelt, et Euroopa Kohus

[4] Resolutsioon, punkt 42. Resolutsioonil on seaduse jõud. Resolutsiooni punktis 41 kritiseeris kõrgeim kohus kohtuministri tegevust ehk tema kaudu ametisse nimetatud distsiplinaarametnike vahendusel kohtunike tagakiusamist selle eest, et nad otsustasid selgitada välja ebakindlad asjaolud seoses kohtunike konkursimenetlusega, mille viis läbi KRS. Vt ka õiguskirjandus, milles leitakse, et distsiplinaarkolleegium on loodud vastuolus Poola põhiseadusega: Wróbel, W., *The Disciplinary Chamber of the Supreme Court as an exceptional court in the meaning of Article 175(2) of the Polish Constitution*, Palestra, nr 1-2, 2009 (http://themis-sedziowie.eu/wp-content/uploads/2020/01/Włodzimierz-Wróbel_Disciplinary-Chamber-as-exceptional-court_def.pdf).

[5] Vt nt 24. mai 2016. aasta kohtuotsus MT Højgaard ja Züblin (C-396/14, EU:C:2016:347, punkt 23).

tõlgendab kohtunike sõltumatuse nõuet ELTL artikli 267 alusel ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus sätestatut arvestades.[6] Seetõttu tundub, et see on nii ka seaduse alusel moodustatud kohtu nõude puhul.

50. Nagu Euroopa Kohus on leidnud,[7] kujutavad tagatised sõltumatusse ja erapooletusse seaduse alusel moodustatud kohtusse pöördumiseks, ja eelkõige tagatised, mis määravad kindlaks niisuguse kohtu mõiste ja koosseisu, endast nimelt õiguse õiglasele kohtumenetlusele nurgakivi. Samuti on Euroopa Kohus tunnistanud, et vastavalt EIK praktikale oli väljendi „seaduse alusel moodustatud kohus“ lisamine EIÕK artikli 6 lõikesse 1 kantud eesmärgist vältida, et kohtusüsteemi korraldus jääks täitevvõimu meelevalda, ja tagada, et see valdkond oleks reguleeritud seadusega, mille seadusandlik võim on võtnud vastu kooskõlas tema toimimist ja pädevust käsitlevate normidega. See väljend peegeldab eelkõige õigusriigi põhimõtet ega puuduta mitte üksnes kohtu enda eksisteerimise õiguslikku alust, vaid ka kohtu koosseisu igas kohtuasjas ning mis tahes muud riigisisest õigusnormi, mille järgimata jätmine muudab ühe või mitme kohtuniku osalemise asja läbivaatamisel õigusvastaseks ning mille hulka kuuluvad iseäranis vastava kohtu liikmete sõltumatust ja erapooletust puudutavad sätted.

51. Ülejäänus saab eelotsusetaotluse esitanud kohus praeguses kontekstis kohaldada *mutatis mutandis* minu põhjendusi paralleelses ettepanekus kohtuasjas W.Ż.

52. Igal juhul ei tohiks vastus olla erinev neljanda küsimuse esimesele osale antud vastusest selles osas, milles viies eelotsuse küsimus käsitleb neljandale küsimusele antud vastusest tulenevaid tagajärgi.

53. Kokkuvõttes oleks liidu õigusega vastuolus iga riigisisene säte või seadusandlik, täidesaatev või kohtupraktika, mis vähendaks liidu õiguse tõhusust seeläbi, et pädeval kohtunikul ei võimaldata seda õigust kohaldada ning teha selle kohaldamise kontekstis kõike, mis on vajalik selleks, et jätta kohaldamata liikmesriigi õiguse need sätted, mis võivad takistada vahetult kohalduvate liidu õigusnormide, näiteks käesolevas asjas ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu täielikku õigusmõju, ilma et tal tuleks paluda või oodata kõnealuse õigusakti eelnevat tühistamist seadusandlikul teel või muu põhiseadusliku toiminguga (vt kohtuotsus A. K. jt). Ehkki liidu õiguse esimuse põhimõte kehtib peamiselt riigisiseste üldiste ja abstraktsete õigusnormide suhtes, on see kohaldatav ka halduse üksikmeetmetele ja üksikaktidele.[8] Arvestades asjaolu, et J.M-i (vastustajaks olev kohtunik) ametisse nimetamise kehtivust ei saa kontrollida üheski muus liikmesriigi menetluses ja et ainus võimalus seda kohtunikustaatust kontrollida on distsiplinaarmenetluses, milles võidakse M.F-ile (kaebuse esitanud kohtunik) kohaldada sanktsioone, mis ei ole vastavuses tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte nõuetega,[9] peaks eelotsusetaotluse esitanud kohus olema võimeline otsustama, et seda ametisse nimetamist ei olnud õiguslikus mõttes olemas, isegi kui liikmesriigi õigus talle sellist pädevust ei anna.

6 Vt 21. jaanuari 2020. aasta kohtuotsus Banco de Santander (C-274/14, EU:C:2020:17, punkt 56) ja 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Governo della Repubblica italiana (Itaalia rahukohtunike staatus) (C-658/18, EU:C:2020:572, punkt 45).

7 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Simpson ja HG *vs.* nõukogu ja komisjon (uuesti läbivaatamine) (C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, punkt 73). Vt ka kohtujurist Sharpstoni ettepanek kohtuasjades Simpson *vs.* nõukogu (uuesti läbivaatamine) ja HG *vs.* komisjon (uuesti läbivaatamine) (C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II, EU:C:2019:977, punkt 67); kohtujurist Hogani ettepanek kohtuasjas Repubblika (C-896/19, EU:C:2020:1055, punkt 53); kohtujurist Bobeki ettepanek liidetud kohtuasjades Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția Națională Anticorupție jt (C-357/19 ja C-547/19, EU:C:2021:170, punktid 137–139).

8 Vt 29. aprilli 1999. aasta otsus Ciola (C-224/97, EU:C:1999:212).

9 Vt 13. märtsi 2007. aasta kohtuotsus Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, punkt 64).

54. Selles suhtes leian (nagu leiab ka ombudsman), et liikmesriigi asutused ei tohi peituda õiguskindlusel ja kohtunike ametist tagandamise keelul põhinevate argumentide taha. Need argumendid on lihtsalt suitsukate ega kahjusta kavatsust õigusriigi põhimõtteid eirata või rikkuda. Tuleb meenutada, et seadus ei tulene ebaõiglusest (*ex iniuria ius non oritur*). Kui keegi nimetatakse ametisse liikmesriigi õigussüsteemi sellises tähtsas institutsioonis nagu liikmesriigi kõrgeim kohus menetluses, mis rikkus tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet, ei saa õiguskindluse ja kohtunike ametist tagandamise keelu põhimõtted talle kaitset pakkuda.

III. Ettepanek

55. Eespool esitatud põhjendustel teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) eelotsuse küsimustele nii:

Õigust seaduse alusel moodustatud kohtule, mida kinnitab ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik koosmõjus Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47, tuleb tõlgendada nii, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas ei vasta Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) distsiplinaarkolleegiumi kohtuniku ametisse nimetatud isik sellele nõudele juhul, kui tema ametikohale nimetamine rikub jämedalt liikmesriigi õigusnorme, mis reguleerivad kõrgeima kohtu kohtunike ametisse nimetamist, mille kindlakstegemise kohustus lasub eelotsusetaotluse esitanud kohtul. Selle hinnangu kontekstis peab eelotsusetaotluse esitanud kohus hindama nii kõnealuste rikkumiste ilmselgust ja tahtlikkust kui ka rikkumiste raskusastet.

ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku koosmõjus harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et kohtukolleegium ei kujuta endast nende sätete mõistes sõltumatut ja erapooletut kohut, juhul kui objektiivsed tingimused, milles ta loodi, tema tunnused ja liikmete ametisse nimetamise viis on sellised, et võivad tekitada õigussubjektidel põhjendatud kahtlusi selle suhtes, kas see kolleegium on väljaspool väliste tegurite, eelkõige seadusandliku ja täitevvõimu otsese või kaudse mõju haardeulatust, ja kas ta on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalne, ning kas need tingimused võivad järelikult viia selleni, et nimetatud organ ei tundu enam sõltumatu või erapooletu, mis võib nõrgendada usaldust, mida demokraatliku ühiskonna kohtud peavad õigussubjektidele sisendama. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kogu tema käsutuses olevat asjakohast teavet arvestades kindlaks teha, kas sellega on tegemist niisuguse organi puhul nagu Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) distsiplinaarkolleegium.

Sellises olukorras tuleb liidu õiguse esimuse põhimõtet tõlgendada nii, nagu see nõuaks eelotsusetaotluse esitanud kohtul selliste riigisiseste õigusnormide kohaldamata jätmist, millega reserveeritakse pädevus teha otsust selliste kaebuste üle nagu põhikohtuasjas sellisele kolleegiumile ja nii, et neid kaebusi võib läbi vaadata kohus, kes vastab eespool viidatud sõltumatuse ja erapooletuse nõuetele ning kes oleks selles valdkonnas pädev, kui need sätted seda ei takistaks.